

MASDÉU I TÉRMENS, Raimon (2021)
La demografia catalana (segle XVI-1936)
 Barcelona: Rafael Dalmau, editor, 247 p.
 ISBN 978-84-232-0876-0

La demografia catalana (segle XVI-1936) és el resultat d'una tasca extraordinària. En Raimon Masdéu i Térmens, es llicencià en Història el 1992 amb una reconstrucció de famílies de la població de Sant Just Desvern durant els segles XVI i XVII i es doctorà el 2016 amb un exemplar i sumptuós estudi, on completa a bastament i en profunditat el comportament de la població d'aquesta parròquia del Baix Llobregat: la natalitat, la mortalitat, la nupcialitat, la fecunditat i la mobilitat. Aquesta tesi doctoral ha estat guardonada, fins i tot, amb el Premi Joan Reglà en Història Moderna (2018).

Concretament, el llibre que ressenyem és una part d'aquesta tesi, però convenientment actualitzada, tant historiogràficament com substancial. Car integra els resultats de la pròpia recerca santjustenca amb una munió de dades disperses de la demografia catalana des del cinc-cents fins a l'esclat de la Guerra Civil espanyola. Això li permet fer un dibuix exhaustiu, acurat, precís i complet de la història de la població catalana al llarg d'aquests quatre-cents trenta-sis anys. Així, doncs, el llibre és una excel·lent monografia que esperem i desitgem que es converteixi en una obra de capital referència tant per a la demografia històrica en general com per a la història de la població de Catalunya. *Demografia*, etimològicament, és l'estudi de la població i, com diu M. Livi-Bacci, «por población se entiende un conjunto de individuos, constituido de forma estable, ligado por vínculos de reproducción e identificado por características territoriales, políticas, jurídicas, étnicas o religiosas».¹ Aleshores, si la demografia és la ciència que té per

objecte l'estudi de la població a partir dels natalicis, les noces i els òbits, analitzats estadísticament, podem afirmar que és la síntesi de les ciències socials i, d'aquesta manera, la monografia que comentem és el resum de la història de la població catalana des del segle XVI a l'adveniment de la guerra civil durant la Segona República.

Com tota bona obra, *La demografia catalana (segle XVI-1936)* s'estructura en les tres parts fonamentals —una presentació, el cos de l'escrit i un epíleg— complementades amb els apèndixs estàndard —la bibliografia, un índex de quadres i gràfics i el sumari.

La presentació està formada per quatre apartats: un pròleg d'Antoni Simon i Tarrés, un proemi de Valentí Gual i Vilà, la introducció i un primer capítol on es fa un breu però contundent estat de la qüestió de la demografia històrica a Catalunya. Els dos primers continguts d'aquesta part glossen l'obra que ressenyem. El tercer, a manera de justificació, exposa sincerament i clara la necessitat d'una obra d'aquestes característiques. I la culminació d'aquesta primera part introductòria, el capítol I, ens diu el *quo vadis* de la història de la població a Catalunya incidint en quatre aspectes ben justificats: una presentació dels principals treballs en demografia, les reconstruccions de famílies a Catalunya, altres estudis demogràfics autòctons i el marc físic, amb una diferenciació entre la Catalunya rural i la urbana.

El cos de l'escrit presenta, contextualitzada, documenta amb quadres i gràfics i, alhora, sintetitza els trets característics de les variables d'un estudi en història de la població: la natalitat, la nupcialitat, la família, la fecunditat, la mortalitat i la mobilitat. Així, en el capítol II analitza els naixes-

1. LIVI-BACCI, M. (1993). *Introducción a la demografía*, Barcelona: Ariel, p. 9-10.

ments en sis aspectes diferents: el moviment estacional de les concepcions, la ràtio de masculinitat, la il·legitimitat i els abandonaments, els parts múltiples, la relació natalicis/noces i els primsenyats. En el tercer capítol, «els casaments», estudia, així mateix, el moviment estacional de les noces, l'edat en què es contreu matrimoni per primer cop, els enllaços amb dispensa per afinitat o consanguinitat i, finalment, el celibat definitiu. El capítol IV versa, partint del mètode francès, sobre l'estudi de les famílies amb sis idees clau: la dimensió final de les famílies acabades, la dimensió de les famílies completes, l'edat de la progenitora a la darrera maternitat, les concepcions anteriors a la unió matrimonial, l'interval protogenèsic i els intervals intergenèsics. Aquest capítol dona lloc al cinquè: la fecunditat, en què es posa èmfasi en la fecundabilitat. El capítol VI se centra en la mortalitat, amb menció especial a sis aspectes més: les crisis de mortalitat, el moviment estacional de les defuncions, els albats, els quocients de la mortalitat d'aquests, la mortalitat infantil i altres aspectes relacionats amb els òbits. Per acabar el cos del treball, en el setè capítol s'analitza la mobilitat de la població i s'incideix en tres temes: l'origen dels nuvis, la immigració occitana de l'Alta Edat Moderna i els fluxos migratoris de la segona meitat del segle XIX i els primers anys del segle XX a partir dels recomptes de població contemporanis.

L'epíleg el presenta en dos capítols: el novè que duu el títol de «Conclusions» i el darrer capítol de l'obra o «Comentari final i agraïments». És a dir, una conclusió academicista i, alhora, científica en què es fa un resum o síntesi del que s'ha dit amb anterioritat juntament amb una opinió personal, autocrítica i encertada, on s'aprofita per agrair la col·laboració necessària per poder fer aquesta magnífica síntesi de la demografia catalana. Mereix, emperò, incidir en les «Conclusions», atès que recullen els trets característics de cadascun dels segles que abasta el llibre (el XVI, el XVII, el XVIII, el XIX i el primer terç del segle XX), presenten un quadre general de la demografia catalana i, per tant, milloren el coneixement d'aquesta disciplina, tot i que, en línies generals, ja estava dibuixat.

Com hem dit, complementen aquesta acurada anàlisi i gran interpretació dels resultats un recull bibliogràfic amb cent cinquanta-set referències, un índex de quadres (divuit en total) i gràfics (vint-i-dos al llarg de l'obra) i, lògicament, un sumari on s'esmenten tots aquests temes en què s'estructura el llibre.

En definitiva, aquest llibre de Raimon Masdú i Térmens és una síntesi de la història de la població de Catalunya que s'hauria d'estudiar i llegir obligatòriament tant en l'àmbit de la demografia històrica en general com en els graus d'història, de geografia o sociologia, entre d'altres.

Carles Millàs i Castellví

Centre d'Estudis Demogràfics – Universitat Autònoma de Barcelona

carles.millas.castellvi@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0001-8396-5614>

